

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predel 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJIMIR TEDOLDI
Tisk. Missio - Udine - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Leto XIV. - N. 17 (287)

UDINE, 1. Oktobra 1963

Izhaja vsakih 15 dni

DVE VAŽNI ZBOROVANJI

V Vidmu so se sestali komunski upravitelji iz Beneške Slovenije in Rezije

Pred kratkim so imeli občinski upravitelji Beneške Slovenije in Rezije že svoj drugi sestanek (Prvi tak sestanek je bil spomladi leta 1962).

Namen sestanka je bil, da bi se pogovorili o problemih, ki tarejo ta področja in njihovo prebivalstvo ter da bi poiskali najkrajšo pot za njihovo rešitev.

Sestanek je bil v Vidmu in čeprav o bostažajo med zborovalci ideološke razlike in različna mnenja, so se lotili reševanja raznih problemov z vso vnemo in resnostjo. V pravem demokratičnem in bratskem vzdružju so razpravljalni z neprisiljeno objektivnostjo in z velikim poznanjem položaja so razčlenili vsakega izmed problemov, ki se tiče njihovih krajev.

Zborovanje je imelo tudi pristanek senatorja Ercole Bonacine, ki je član državnega sveta zveze italijanskih občin in ravatelj revije « Il Comune democratico », ki se zanima za usodo naših dolin in njihovih prebivalcev, pa vendar ni mogel biti posebno prisoten ker je bil zadržan s pravico državnega kongresa svoje stranke. Na sestanku v Vidmu so podrobneje razpravljali o problemu emigracije, ki je v zvezi z množičnim in vzinemirljivim begom z rodne zemelje, ki spravlja v vedno večjo krizo gospodarski položaj v teh dolinah.

Mnogo se je razpravljalo tudi o strokovni izobrazbi, ki bi jo bilo treba poskrbeti za našo mladino in o potrebi, da bi se posredovalo pouk v materinskem jeziku, kakor se to dela po drugih pokrajinh; to bi bilo zelo v korist posebno našim emigrantom in bi jim obenem omogočilo

V RIMU KOT V TIPANI

Odročna antifašistka Marija Bernetič — šivilja rojena v Trstu dne 14. marca 1902, ki je bila obsojena od posebnega sodišča z razsodbo št. 151 od 12-2-1928 na dve leti zapora in z odsodbo istega sodišča z dne 2-3-1940 št. 29 še na nadaljnih 16 let zapora — je ob koncu svojega nedavnegogumnega govora v poslanski zbornici poslala večaini svojih volivcev nekaj pozdravnih besed v slovenščini.

Dogodek je vzbudil presenečenje, kar je razumljivo, pa tudi "opomin" predsednika poslanske zbornice, ki ni pozabil ugotoviti, da v Rimskem parlamentu ni dovoljen drugi jezik, razen italijanski. Toda Bernetičeva je že govorila ter je pri tem sledila nekemu naravnemu nagonu, ki ji ga je po vsej verjetnosti narekovalo dejstvo, da je tudi sama slovenka in pa, da so jo poslali v parlament predvsem slovenski volivci.

Kar se tiče « govorov v slovenščini » smo imeli pred kratkim tak govor tudi na neki seji občinskega sveta v Tipani. V slovenščini je govoril svetovalec Vojmir Tedoldi, ki je, čeprav so ga skusali ustaviti, vendar lahko govoril v svojem materinskem jeziku do kraja: v ostalem moramo pripomniti, da so vsi prisotni poznali slovenščino, ki se na splošno uporabla po raznih cerkvah Beneške Slovenije ter se je uporabljala tudi v preteklosti in celo za časa fašizma.

sponzovanje lastne zgodovine in zgodovine bratskih narodov.

Naravno da so razpravljalni tudi o industrializaciji, s posebnim ozirom na Šentlentarsko dolino in Št. Peter: to vprašanje je važno za vso Beneško Slovenijo in za Rezijo ter predstavlja enega osnovnih problemov, ker bi s primerno industrializacijo dosegli temeljito gospodarsko in socialno preobrazbo in bi zlasti ustavili izseljevanje domačega prebivalstva.

Na tem važnem zborovanju so poslušali z velikim zanimanjem tudi izčrpno poročilo, ki ga je podal predsednik koordinacijskega

odbora za gospodarski preporod Beneške Slovenije in ki je obenem občinski svetovalec v Tipani; to poročilo bomo objavili v eni naših prihodnjih številki.

Ob zaključku zborovanja, na katerem so vsi soglašali z obravnavanimi argumenti, je bil stavlen predlog ki so ga sprejeli soglasno, da bi sklicali še širše zborovanje, katerega naj bi se udeležili tudi izvedenci, parlamentarci, sindikalisti in vsi tisti, ki s svojim zanimanjem nudijo učinkovito pomoč pobudam za boljšo usodo Furlanske Slovenije in Rezije.

Krizo v naših dolinah so ugotovili tudi komunisti

Komunisti Čedadskoga področja so se pred kratkim zbrali v Šempetu ob Nadiži, kjer so spričo skrajno kritičnega položaja, ki ga nihče ne more skriti in zatajiti, obravnavali vse tiste probleme, ki najbolj tarajo to področje.

Zborovanje je otvoril domačin Pavel Petričič, ki je podal poročilo o splošnem političnem položaju v deželi Furlanija-Julijnska ter se je s posebnim poudarkom zadržal pri gospodarskih problemih in pravicah, katere pritičajo slovenski narodni manjšini.

Za Petričičem so govorili še Izidor Predan iz Klodiča, iz katerega poročila navajamo nekaj najbolj značilnih izjav, dalje poslanec Mario Lizzero, ki je povzel in zaključil splošno debato ter imel zaključni govor, v katerem je obdolžil krajevno večinsko stranko, katera da je kriva za sedanje stanje ter je pozval prebivalstvo naj se združi v borbi za dosego svojih upravičenih zahtev.

Med razpravo so odobrili tudi posebno resolucijo, v kateri so na kratko provzeli vse obravnavane probleme.

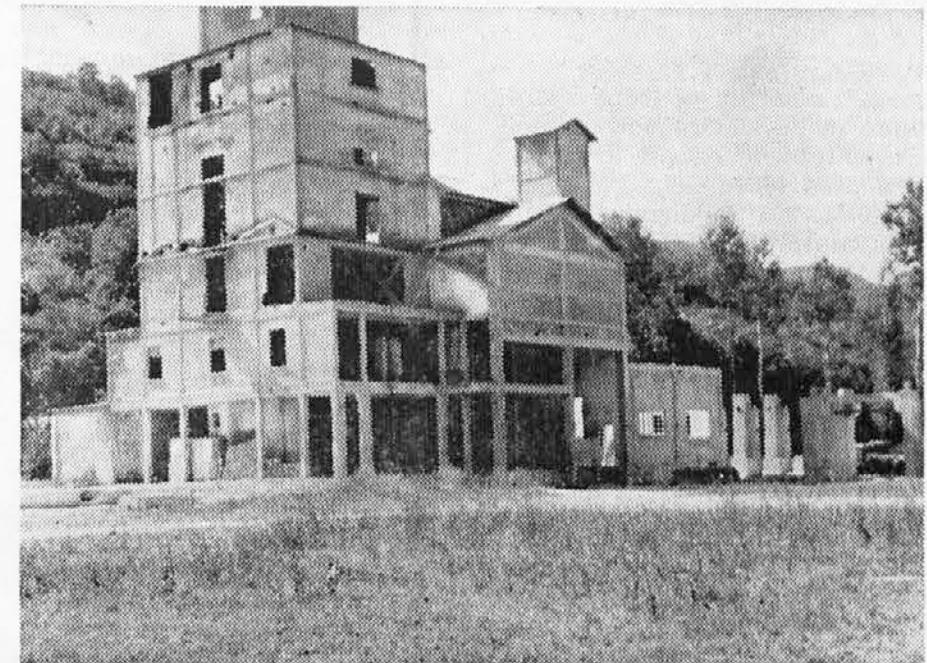
V naslednjem navajamo nekaj najznačilnejših odstavkov iz po-

ročila zastopnika iz Klodiča:

Naše kmetijstvo spada med najbolj zaostalo v Italiji in ne prestano nazaduje. V podkrepitev te trditve je dovolj, ako navedemo, da znaša povprečni letni dohodek na osebo, ki obdeluje zemljo, komaj 39.000 lir. Dohodek na hektar obdelane zemlje doseže komaj 28.000 lir na leto, dočim znaša dohodek na hektar v pokrajini Verona nad 293.000 lir. Način obdelovanja zemlje je pri nas silno primitiven. Kmetje nimajo ustrezne kmetijske izobrazbe. Sredstev za nabavo sodobnih kmetijskih strojev ni. Ceste in poljske poti so slabe. Manjkojo vzpenjača za povezavo z zemljišči v višinskih legah. Zaradi tega njiv in travnikov ni moogoče niti gnojiti. Namesto, da bi na njih pridelovali dobro krmo, pridelujejo kvečjemu streljo. Jasnno je, da zavira razvoj kmetijstva tudi prevelika razcepljenost parcel.

Zakon št. 991 od 25. julija 1951 predvideva velike investicije za razvoj kmetijstva na hribovitih področjih. Toda ta zakon ni prinesel kmetom v Nadiških dolinah prav nobene koristi. Kmetje

(nadaljuje na 2. strani)

Qui non si è costruito: si è distrutto! Ecco lo smantellato cementificio di S. Leonardo. Favorita l'economia delle vallate e dava lavoro a molti capifamiglia poi costretti ad emigrare.

NUJNO JE TREBA ODOBRIТИ DEŽELNI VOLILNI ZAKON

Vkljub številnim obljudbam smo že tako navajeni na razočaranja, da smo predvidevali dolgo zavlačevanje, mnogo daljše kot bi bilo potrebno in kot bi se dalo prenesti, glede odobritve volilnega zakona za deželo s posebnim štamptom Furlanija-Julijnske krajine.

Iz vseh krajev Furlanije, zlasti pa iz Beneške Slovenije in iz Rezije, ki sta najbolj zapostavljeni in zaradi tega najbolj zainteresirani pri tem vprašanju, ker je znano, da lahko samo z izvedbo ali z delovanjem deželne autonomije lahko upajo na koristen gospodarski preporod — so skušali preprečiti novo zavlačevanje pri dokončni izvedbi autonomije, zahtevajoč z vso odločnostjo, da je treba izvesti deželne volitve še tekom leta 1963; na tak način se je skušalo preprečiti kršitve člena 69 deželnega statuta, ki obvezuje vlado, da mora poskrbeti za odobritevolilnega zakona za deželo v poslanski zbornici in senatu **tekom štirih mesecev** odkar je stopil v veljavo deželnega statuta.

Pri tem naj pripomnimo, da je tudi pokrajinski svet v Vidmu, na pobudo komunistične skupine svetovalcev, ki je prva predložila takšno resolucijo, že na svoji seji od 25. maja t.l. obravnaval in jo potem z veliko večino odobril;

proti so bili samo maloštevilni zastopniki liberalcev in fašistov, ki z vsemi sredstvi branijo najbolj nazadnjaški konservativizem ali točneje veleposestnike, kapitaliste in buržuje na splošno. V omenjeni resoluciji se navaja razna prejšnja glasovanja v katerih so se svetovalci izrekli za izvedbo deželne autonomije Furlanija-Julijnske krajine. Čeprav je bil v zadnjem času odobren ustavni zakon za toliko pričakovani posebni statut dežele, ta dežela ne more začeti z dejanskim delovanjem, dokler se z drugim posebnim državnim zakonom ne določi pravil za izvolitev in sklicanje prvega deželnega sveta.

Prepričani, da s tem tolmačijo najbolj živo velike večine furlanskega prebivalstva — vstevši med to tudi prebivalstvo slovenskega jezika —, se v resoluciji zahteva od novo izvoljenega parlamenta, naj se podviza z odobritvijo volilnega zakona za deželo Furlanija-Julijnske krajine, kot to predvideva člen 69 deželnega statuta, da bi tako omogočili novi deželni tvorbi, da bi končno lahko začela z izvajanjem svoje važne vloge kot demokratičen pripomoček za civilni napredek in socialno — gospodarski razvoj prebivalstva Furlanije in Julijnske krajine.

To resolucijo so takoj poslali predsednikom senata in poslanske zbornice, predsednikom parlamentarnih skupin in predsedniku vlade v vednost. Sedaj, ko smo že v oktobru, pa smo še vedno skoro tam, kjer smo bili v začetku. Še vedno moramo ponavljati zahtevo, naj parlament in vlada omogočijo delovanje naše autonomne dežele takoj, to je tekom letosnjega leta s tem, da se končno enkrat odobrijo deželni volilni zakon.

Dejansko se še vedno nahajamo v položaju ko vsi izgledi kažejo, da obstaja nevarnost ponovne odložitve volilnega zakona za našo deželo. To pa ne samo zaradi opozicije misovskih skrajnežev, — ki so se pripravili, da bodo predložili številne popravke k vsakemu členu predloženega zakonskega osnutka, kar po meni njegovo zavlačevanje do skrajnih meja, — ampak tudi začetek, ker je bil zakon predložen v obravnavo v poslanski zbornici še proti koncu preteklega meseca septembra. Poleg tega se bo

Vprašanje narodnih manjšin

(Nadaljevanje in konec)

Vse do danes so se razne narodne manjšine v Italiji omejevale le na protestiranje zaradi svojega slabega položaja, ne da bi poskusile kakršnokoli skupno akcijo: postedica je bila, da so bili posamezni glasovi preveč sibki ter so naleteli na gluha ušesa. In tako je člen 6, ustave (« Narodne manjšine so zaščitene s posebnimi predpisi ») ostal žalibog še vedno mrtvačka.

Cas bi torej bil, da bi koordinirali delo raznih narodnih manjšin in da bi njihove probleme — ker gre vedno za iste probleme — predložili in obravnavali skupno in z združenimi silami ter se pri tem vedno sklicevali na splošen princip, ki je vključen v ustanovitve.

Vse kar se zahteva za neko narodno manjšino bi moralno služiti tudi za druge narodne manjšine, pa če so iste vključene ali ne v neko deželo s posebnim statutom. Parlamentarci manjšinskih skupin, ki se v Rimu ne znajajo braniti koristi drugih skupin, katerih se borijo z enakimi težavami, se pokažejo kot zainteresirani egoisti in ne kot branitelji plemenitega ideala pravice in svobode, idealna, ki ne bi smel poznati pokrajinskih meja.

Gre torej za to, da se postavi pro-

blem na splošno raven, ter da se pri tem izkoristi ugodna okolnost, da imamo v Italiji narodne manjšine skorov povsod in da gre vedno ne morda za kakšne slučajne skupine, ampak za ljudi, ki so že stoletja navezani na italijansko zemljo in ki so vedno ohranili svoje etnično - jezikovne značilnosti ter so često znali izraziti te svoje značilnosti v zanimivih slovenskih delih.

Sedaj imamo v Parlamentu slovensko poslanko iz Trsta (Marija Bernetič), po enega poslancega (Corrado Gex) in senatorja (Renato Chabod) iz doline Aosta, dalje skupinic poslancev in senatorjev iz Gornjega Podjedja; prav gotovo je tudi kakšen parlamentarci iz Številnih albanskih skupnosti; koordinacija vseh teh ni samo možna, ampak je tudi potrebna. V vašem listu sem čital, da so se poslane Luzzato iz Benetik in Codignola iz Firenc (tudi senator Fermo Solari iz Vidma op. ur.) borili z veliko odločnostjo za vaše pravice. Senator Giuseppe Sibile, ki je bil izvoljen v dolini Susa (francoska narodna manjšina), mi je dne 20. junija pisal takole: « ... v obrambo naših jezikovnih vrednot... bom popolnoma na razpolago pri iskanju poti za obrambo tradicionalne govorice »; podobno izjave sem prejel že večkrat tudi od

poslance Pastoreja glede nemških jezikovnih skupin v Piemontu.

Gex iz doline Aosta je z navdušenjem stopil na prve vrste za obrambo pravic vseh narodnih manjšin, vstevši tudi vse tiste, ki so izven doline Aosta. Zakaj bi torej ne izkoristili teh parlamentarcev, ki so razumeli pomen in važnost tega problema? Ce bo kdo prevezel pobudo za njihovo koordinacijo, sem prepričan, da se bo končno doseglo nekaj konkretnega. V drugačnem primeru bomo se naprej živeli le v upanju, medtem ko bo postajalo naše kulturno bogastvo vedno bolj revno, naši glasovi vedno bolj sibki in naše moči prav tako. Torej moramo najti moč, da uveljavimo problem sedaj, ker drugače bo prepoznan.

Poleg te potrebe po koordinaciji (konkretni, učinkoviti in ki se ne bo omejevala samo na splošno simpatijo), se moramo poslužiti tudi solske reforme. Ta bi morala opustiti sedanjo nesmiselno abstraktno in zoprano kulturo (po kateri se otroci iz Piana degli Albanesi v šoli poučujejo na enak način kot slovenski otroci okrog

Dott. Gustavo Buratti

(nadaljuje na 2. strani)

(nadaljuje na 2. strani)

Sestanek komunistov v Špetru

(nadaljevanje s 1. strani)
samni niti niso bili poučeni o tem zakonu in po kakšni poti je mogoče priti do ugodnosti, ki jih ta zakon predvideva. Isto kot z zakonom št. 991 se dogaja tudi s takojimenovanim »zelenim načrtom«, ki ni nič drugega kot sredstvo, s katerim se okoriščajo magnatje, na škodo malih posestnikov.

INDUSTRITA

Industrije v Nadiških dolinah dejansko ni. Svojčas sta obravnavali na tem področju dve cementarni, od katerih so eno podrli, druga pa je zaprta. Delavci, ki so bili zaposleni v cementarnah so morali oditi s trebuhom za kromom. Posledica tega je, da 90 milijonov lir, ki so jih omenjeni delavci zaslužili na leto, ne prihaja več v Nadiške doline, kar občutijo tudi trgovci, gostilničarji, predvsem pa seveda prizadete delavske družine.

PROBLEM EMIGRACIJE

Ker s kmetijstvom ni mogoče naprej, in ker ne daje dovolj sredstev za preživljjanje in ker ni niti industrije, so naši ljudje prisiljeni emigrirati. Zato se naše vasi vedno bolj praznijo. Danes je emigracija dosegla že tako metro, da je v nekaterih vaseh, zlasti na hribovitih področjih, težko najti štiri može, da bi nesli mrliča na pokopališče. Leta 1951 je bilo v Dreki 60 zapančenih hiš, v Sv. Leonardu 21, v Sovodnjah 21, v Grmeku 32 itd. Isteča leta so v sedmih občinah v Nadiških dolinah našeli 4189 emigrantov. V času od 1951 do 1961 se je število prebivalcev na področju Nadiških dolin zmanjšalo za 3532 enot.

Iz Krnatske doline

CEDAD

Tečaj za izseljence

Meddeželjni odbor za evropske izseljence CIME je skupaj s pristojnimi državnimi organi pripravil v Čedadu kratek tečaj za angleščino, ki je namenjen izseljencem, kateri se nameravajo izseliti v dežele z angleškim jezikom. Prizadeti naj se zglašijo na občinskem odseku v Čedadu Urad za delo, v palači okrajne sodne Pretura od 9. do 12. ure ob delavnikih. Tečaj je brezplačen ter se bo začel tekmo meseca oktobra.

Tri nesreče

S hišnega balkona je padla 75-letna Ana Kumini iz Čedada. Odpeljali so jo v mestno bolnišnico, kjer so ji ugotovili udarce na glavi in pretres možganov. Ženica se bo morala zdraviti mesec dni.

Prav tako je dobila udarec na glavo in več ran 78-letna Linda Della Minuta iz Čedada ki se bo morala zdraviti kakih 10 dni v bolnišnici.

Dva tedna pa bo moral ostati v bolnišnici 7-letni deček Paolo Picotti iz Rualisa, ki ga je ugriznil nek pes na obrazu ter mu prizadejal več manjših ran.

MALI OBMEJNI PROMET

Mali obmejni promet je dosegel avgusta meseca zelo visoko število prehodov v naših krajih. V tem mesecu je prešlo mejo 19.887 državljanov italijanske in jugoslavanske narodnosti. Skozi Štupco je bilo kar 13.590 prehodov, skozi Učjo 562, skozi Most na Nadiži (Platišče) 858, skozi Robedische 1906, skozi Polavo pri Ceplatiščih 810, skozi Solarje pri

Danes živi v Nadiških dolinah 11.105 prebivancev, leta 1839, to je pred 121 let. pa jih je bilo 13.497, torej 2392 več kot danes.

V sedanji povojni dobi je v emigraciji umrlo 120 mladih ljudi zaradi nezgod pri delu v rudničkih ali zaradi posledic bolezni, ki so se jih delavci našli v tuji.

NAŠI PREDLOGI IN ZAHTEVE

Pristojni organi bi morali nakanati primerna sredstva za okrepitev živinoreje. Zgraditi bi morali centralno mlekarino in tovarno za predelavo sadja. Obnoviti bi morali gozdove, ki so danes zapuščeni. Obširna hribovita in nerentabilna področja pa zasaditi s smrekami in z drugimi drevesi.

Urediti bi morali struge hudoornikov, ki so danes povzročajo

veliko škodo na zemljiščih ter uредiti ustrezne namakalne kanale, kjer je to mogoče in bi se namakanje izplačalo.

Pristopiti bi morali tudi h komasaciji silno razdrobljenih posestev ter začeti uvajati načrtno gospodarjenje.

Posebno pažnjo bi morali posvetiti kostanjevim nasadom.

Obnoviti bi morali tudi cementarno, saj je na tem področju zastonosti surovin.

Razširiti bi morali strokovno šolo v St. Petru in jo preurediti tako, da bi se otroci učili raznih obrti, predvsem mizarske, mehaničke in elektrotehničke.

Okrepiti bo treba tudi obrtništvo.

Vse te zahteve bi morale biti vključene v organski načrti.

Sv. Lenart Slovenov

JUBILEJ PATRA AVGUSTINA

Naši ljudje niso znani v svetu samo kot dobri delavci v rudničkih, fabrikah in drugih težaških delih, odlikujejo se tudi po svoji bistrosti in inteligenci. Med te zadnje spada brez dvoma naš rojak Ivan Ošnjak iz Ošnjega, ki živi že od mladih let v Ameriki kot poter Agostino in bo letos bral jubilejno mašo. Ameriški listi pišejo za to priliko in tem potom smo tudi mi kaj več zvedeli o njem.

V Ameriko je odšel še kot otrok s starši, kajti tudi v tistih časih naša zemlja ni mogla preživljati vseh svojih ljudi. Leta 1930 je stopil v Benediktinski red, deset let kasneje pa dovršil študije iz filozofije v Washingtonu. Čeravno je bil zelo obremenjen s svojim delom v župniji, je vendarle našel časa, da se je poglabljal v študije tujih jezikov in zato jih je znal kar šest: angleškega, francoskega, polskega, latinskega in seveda tudi svojega materinskega-slovenski jezik.

Zaradi izredno visoke izobrbarbe je moral kaj kmalu pustiti mesto župnika, kajti imenovan je bil za rednega profesorja filozofije v Washingtonu in pozneje v kolegiju St. Martins, kjer živi še danes. Spisal je tudi tri knjige filozofskega značaja, ki so mu še bolj utrdile ugled v svetu.

Ponosni smo na našega velikega rojaka in mu ob tej priliki čestitamo ter želimo, da bi mogel še enkrat ogledati kraj, kjer mu je tekla zibelka.

ZLATA POROKA V KRAVARJU

Prejšnji mesec sta praznovala zlato poroko naša vaščana zakonca Alojz Dugaro in Marija Tomazič. Čeravno imata vsak kar vi. Odv. Comelli je dal tudi pojasnil na razna vprašanja ter obravnaval še druge probleme, ki se tičejo tega področja in o katerih so spraševali vaščani.

Fluorografiranje

Po vseh zasekih Tipanske občine so s sodelovanjem občinske uprave lahko izvedli splošno fluorografiranje prebivalstva. To delo je opravil drugi leteči oddelek CPA iz Vidma.

Neme

IZ KOMUNSKEGA KONSILJA

Na zadnjem komunskem koncilu so enoglasno sprejeli sklep, da bodo izvedli za 200 milijonov važnih javnih del. Najprvo bo prišla na vrsto cesta, ki vodi iz Nem v Ramandol do cerkvice, kajti ta je skrajno slaba in povrh tega je Ramandol še turistična točka. Tudi čentski komun bo dal asfaltirati cesto do Sedigle, tako da bo cel cestni krog asfaltiran. Stroški za izvedbo tega dela bodo znašali ca 25 milijonov lir.

Drugo važno delo bo sistemačija vaških poti. Za to se bo potrošilo okoli 90 milijonov lir. Uredili bodo tudi odtočne kanale v Nemah, razsvetljavo po vseh in vodovod.

BREZJE

Vsi na šagri

Dne 29. septembra, za praznik nadangela Mihaela, so imeli na Brezjah običajno vsakoletno šagro, ki je tudi letos privabila številne prebivalce iz Karnahtske doline. Za ta praznik so vaške ulice okrasili s cvetjem. Na programu so bile tudi folkloristične točke in ves praznik je potekel v veseljem in prisrčnem razpoloženju.

Iz Idrijske doline

DIVJI PRASIČI DELAJO

ŠKODO

Tudi letosno jesen so napravili divji prasiči po Stari gori in po Idrijski dolini zelo veliko škodo na poljih, kjer raste sirak in krompir. Kmetje, ki so utrpeli veliko škodo, so prosili provincialni lovski zveze, da bi organizirala v teh krajinah lov na divjega prasiča. Ker se pa omenjena zveza ni odzvala temu vabilu, je skupina prizadetih kmetov vložila tožbo, ker zahteva vsaj delno povračilo za škodo, ki so jo prizadejali mrjasci.

V zadnjem trenutku smo svedeli, da je videmski provincialni odbor za lov pri provincialni administraciji sprejel prošnjo in bo čimprej pokrajina sama poskrbela za povračilo škode.

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

VPRASANJE NARODNIH MANIŠIN

Cedada), ter se oprijeti kulturo, ki je mnogo bližja okolju v katerem živi otrok. Dejansko današnji pouk, o katerem pravijo da je demokratičen, skoti morda ne da bi to opazili, ljudski slojem v državi prav v dno njihove duše.

Z zahtevo da se poučuje v šolah v materinskem jeziku (in tudi narečju) bi lahko odlično služila kot jezikovni pripomoček: UNESCO je imel poseben kongres, kjer so potrdili veljavnost tega principa, bomo dosegli začelo vseh narodnih manjšin, tudi tih, ki so bolj izolirane. Vrednost take vzgoje je očitna; uvedli bomo stalno primerjavo z državnim jezikom, nekako mentalno gimnastiko prehoda iz enega jezika na drugega; na ta način bomo vzbudili pri učencu veliko jezikovno občutljivost in prav dojemljevanje sloveničnih pravil. Razširili bomo njegovo duhovno obzorje in ga rešili monopolja samo ene slovnice in enega dogmatičnega pravilnika. Z načrno dvojezičnostjo moramo dosegiti pri velikem delu italijanskega prebivalstva posebno šolo intelektualne formacije. Boriti se moramo za ta globok domač in avtentičen humanizem, ki je šoli potreben. S tem bomo zajamčili nadaljevanje duhovnosti vseh narodne skupine, ki ima svoje lastne tradicije.

Napravili moramo vse potrebno, da omogočimo v enotni srednji šoli pouk še enega jezika; tako bomo vsaj neposredno dosegli začelo ker bo ta drugi lahko manjšinski jezik (v našem primeru slovenščina). To je še vedno nekaj boljše kot nič in tudi v primeru, da bi se v kratkem doseglo pouk materinskega jezika v osnovnih šolah, bi izpopolnile v tem jeziku na srednji šoli lahko samo koristila.

* * *

Dr. Gustavo Buratti je zaključil svoje programsko pismo s poudarkom o neobnovni potrebi, da je treba začeti s takojšnjo akcijo za izvedbo

potrebnne koordinacije in čimbolj tesne akcije med manjšinskimi skupinami. Pri tem je treba v večji meri zainteresirati tiste parlamentarce, ki so najbližji našim problemom. Obenem je treba konkretno poseči v vse razprave, na katerih se obravnava Šolska reforma ter zagovarjati stališče, da je treba takoj uvesti še drugi jezik v šolski program enotne srednje šole.

NUJNO JE TREBA ODOBRITI

v novembру zopet začela vladna kriza, ker je sedanja vlada, ki ji predseduje on. Leone, le začasna.

Zaradi enega ali drugega vzroka po vsej verjetnosti ne bo odenben toliko pričakovani volilni zakon do decembra tega leta v poslanski zbornici in senatu in tako tudi ne bo mogoče v kratkem roku razpisati volitve v deželni svet.

Jasno je namreč in dejansko nemogoče, v kratkem roku odbriti volilni zakon, ne samo zaradi sistematičnega oviranja miscev, liberalcev in »prostih strelec« iz demokristjanskih vrst, ampak tudi, če bo poslanska zbornica odobrila volilni zakon pred imenovanjem nove vlade — ki bo morda lahko sestavljena brez težavnih in dolgotrajnih pogajanj.

—, bo potem moral biti zakonski osnuhk predložen še senatu, kjer bo prav tako naletel na oster odpor desnice. Tudi senat bi moral odobriti zakon seveda brez kakšnih sprememb, ker bi v nasprotju s tem primeru morali osnutek zopet poslati v ponovno razpravo v poslansko zbornico.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

JAKOB IN WILHELM GRIMM

TRIJE BRATJE

Bilje človek, ki je imel tri sinove. Vse njegovo imetje pa je bila hiša, v kateri je stanoval. Vsak izmed bratov bi po očetovi smrti rad imel hišo. Očetu pa so bili vsi trije sinovi enako dragi, zato ni vedel, kaj naj napravi, da ne bi bilo nobenemu prehudo. Prodati pa tudi ni hotel hišo, ker je bila že last njegovih prednikov. Drugače bi razdelil denar mednje.

Naposlед se je domislil in je dejal svojim sinovom: «Pojdite po svetu in se izučite kakšnega rokodelstva. Ko se vrnete, bo dobil hišo tisti, ki bo največji mojster v svoji stroki».

Sinovi so bili zadovoljni s tem. Najstarejši je hotel postati koča za podkovanje konj, drugi brivec, tretji pa sabljac. Nato so določili čas, ko se spet vrnejo domov. In šli so po svetu.

Posrečilo se jim je, da je vsakdo dobil izvrstnega mojstra, pri katerem se je nekaj poštenega naučil.

Kovač je podkoval kraljeve konje in si je mislil: «Zdaj ti ne more spodleteti, hiša bo tvoja».

Brivec je bil same imenitne ljudi in je takisto mislil, da je hiša že njegova.

Sabljac je dobil marsikakšen udarec, a stisnil je zobe in ni posustil, ker je mislil pri sebi: «Če se ustrašiš udarca, ne bo hiša nikdar tvoja».

Ko je potekel določeni rok, so se sinovi spet sešli pri očetu. Vendar pa niso vedeli, kjer bi našli najboljšo priložnost pokazati svojo umetnost. Sedli so torej skupaj in se posvetovali.

Ko so tako sedeli, je nenadoma pritekel zajec po polju in tekel naravnost proti njim.

«Ej, ta pa prihaja, kakor bi ga bil klical», je vzliknil brivec, vzel skledo in milo, milil čopič tako dolgo, da je pritekel zajec v bližino nato pa ga je v polnem teku obril in mu naredil lepo prisriženo bradico. Pri tem pa ga niti urezal niti mu skrilval dlanice.

«To mi pa res ugaja», je rekel oče. Če se druga dva ne vzameta pošteno v roke, je hisa tvoja.

Ni trajalo dolgo, ko je neki gospod v kočiji v silnem galopu pridiral po cesti.

«Zdaj bom pa jaz pokazal, kaj znam, oče» je rekel podkovač, stekel za vozom, snel konju, ki je kar dirjal, štiri podkve ter mu takisto v silnem diru podkoval vsa štiri kopita.

«Fant in pol si», je rekel oče kovaču. «Svojo stvar znaš prav tako dobro kakor tvoj brat. Sam ne vem, komu bi dal hišo».

«Oče, zdaj pa je vrsta na meni», je rekel tretji sin, ko je pravkar pričelo deževati.

ZADOBROVOLJO

DRAGAN LUKIČ

VESELA ZGODBA

Zlezla je razposajena miška v skrinjo in izgledala v babičin novi kožuh veliko luknjo. Zaskrbelo je babico, zbalala se je zime, pa kaj je hotela, zato je samo rekla: «Eh, kaj bi! Dobra volja je najboljša».

Od tedaj naprej se je začela miška smejati, tako smejati, da nič mogla od smeja.

Vidi petelin, kako se miška v smeku valja po tleh, odpre kljun in jo pogoltne.

Zdaj se začne smejati petelin. Tako se je smejal, da nič moč gel od smeja.

Vidi lisica, kako se petelin valja v smehu po tleh, zgrabi ga, odnese v gozd in ga raztrga.

Potegnil je svoj meč in začel z njim mahati križem nad glavo s tako naglico, da ni padla niti kaplja nanj. Začelo je močneje deževati in navsezadnjem je lilo kačkor iz škafa. On pa je vihtel meč čedalje hitre: je ter je ostal popolnoma suh, kot da sedi pod streho in krovom.

Ko je oče to videl, je bil sila za čuden in je dejal: «Ti si dosegel največje mojstrstvo v svoji stroki, hiša je tvoja».

(prevedel Fran Albreht)

Crtomir Šinkovec

USPAVANKA

Aja-nina, aja-nina -
le zatisni očke Tina!
Noč-zamorka je objela
naše hiše, polja, selja,
zlate zvezde je prižgalja,
mesec na nebo speljala,
da je kot cekinov skleda,
ko z neba na zemljo gleda
in se gizdalinsko smeje,
ko potresa veter veje,
pletatava čez cvetice,
koder rajajo kresnice.
Joj, pa se zbudijo sove,
dupla zapuste in rove;
pa še medved, ta nadloga,
prihlačal je iz brloga,
pa še črni netopir
zaplahutal je v večer.
Nina-nana, nana-nina
le zatisni očke Tina!

Spijo vrabci, spijo grozdi,
čakajo le Tino grozdi,
ki zlate se na gorici;
čakajo le Tino hruške,
te medene debeluške -
jedla jutri jih bo Tina,
aja-nina, aja-nina!

GUSTAV STRNIŠA

S R A K A

Sraka prstan je ukrala,
ej, kako blesti,
z njim povsod se je bahala:
«Kot kolajna mi žari!»
«Res ti kot kolajna sije,
reče ježek poštenjak.
med tatovi boljše ni je,
toda veš da, to je znak
vsem poštenim, da kar urno
pred teboj takoj zbeže,
tvoje je življenje burno,
vsi talice se boje!»

Druga dva brata sta bila zadovoljna s tem, kakor sta že po-prej obljudila. In ker so imeli tako radi drug grugega, so vsi trije skupaj ostali v hiši in opravljali svoje rokodelstvo. In ker so bili taki izvedenci in mojstri, so zaslužili veliko denarja.

Tako so živel v zdravju in zadowljivosti do pozne starosti ko pa je eden izmed njih obolel in umrl, sta druga dva tako silno žalovala za njim, da sta takisto obolela in umrla.

Ker so bili tako vrli in so se tako radi imeli, so jih položili v skupen grob.

(prevedel Fran Albreht)

IGO GRUDEN

S I N K U

V Nabrežini blizu Trsta
se tvoj oče je rodil:
Kjer je v morju skala čvrsta,
se po produ je podil,
v zimi z burjo se boril.
V sole hodil je v Gorico.
Ko prihajal je domov,
vozil se je z jadrnico,
z ribiči veslal na lov
tja do istrskih bregov.
Dnevi so prišli temačni,
takšnih ni še videl svet:
mrki tuje v dobi mračni
so teptali kraški svet
pet in dvajset strašnih let.
Naj kdor koli kdaj te vpraša,
kdo živi na zemlji tej,
vedi: Zemlja ta je naša,
tvoji dedi spijo v njej,
zanjo bori se naprej!

LETNI PLAN IZPOLNjen DO KONCA JUNIJA S 60% - FAKTURIRANA REALIZACIJA SE E V PRIMERU Z LANSKIM PRVIM POLLETJEM POVECALA ZA 17%, PRODUKTIVNOST ZA 15%, ČISTI DOHODEK ZA 25% IN OSEBNI ZA 13%.

Gospodarjenje v prvem polletju in problemi delitve osebnih dohodkov so bili osrednja točka zadnje seje komunske skupščine v Tolminu. Rezultati gospodarjenja so ugodni. Velik porast produktivnosti v prvem polletju kažejo, da je gospodarstvo v tolminski komuni premostilo težave, ki so jih imeli v prejšnjih letih, kar bo v prihodnje prav gotovo omogočilo še hitrejši razvoj.

Iz analize periodičnih obračnov izhaja, da je skupno gospodarstvo doseglo v letošnjem prvem polletju pet milijard 807 milijonov dinarjev fakturirane realizacije ali 17,2% več kot v enakem razdobju preteklega leta. Približno v enakem odstotku je porastla tudi plačana realizacija, v tem ko sta dohodek in čisti dohodek porasla v znatno večjem razmerju, za 25%.

Industrijska produktivnost je v prvih šestih mesecih letos porasla za 15%.

Blagovni promet v trgovini je porasel za 12,3%. Tudi gostinstvo izkazuje za 19,3% večjo realizacijo kot v prvem polletju lani, vendar časovno še vedno nekoliko zaostaja za izpolnitvijo plana. Ta je tudi razumljivo, kajti turistična sezona in s tem glavni promet v gostinstvu se začne šele pozno in je zato večji v drugi polovici leta.

Izmed obrtnih podjetij je dosegla najugodnejše rezultate Klavnic Tolmin, in sicer za 30,3 odstotka več kot v lanskem prvem polletju.

Celotno gospodarstvo je dose-

glo 50,9% letnega plana. Pri tem je na prvem mestu Avtoprevoz Tolmin, ki je dosegel že 78,4% letnega plana.

Končno naj omenimo še, kako v tolminski občini izpolnjujejo izvozne obveznosti. Bilanca je ugodna, saj so podjetja do konca julija izpolnila že 63,9% letnega plana izvoza. Največje uspehe je dosegla pri tem «Planika» v Kobarišu, ki je presegla za 45% svojo letno izvozno obveznost, Klavnica Tolmin in tovarna «Krn» sta izpolnili 64% izvoznega plana, v tem ko tovarna igel, «Bača» in Soško gozdrovno gospodarstvo plana izvoza časovno niso izpolnili. Kljub temu je mogoče pričakovati, da bo letni plan izvoza glede na proizvode, ki pridejo v poštev za izvoz v drugem polletju, izpolnjen in celo znatno presezen.

IZ JEVŠČEKA

Naša vasica leži na vzhodnem obronku Matajurske grebene. V tej planinski vasiči tik ob meji živi Petrinacova mama, ki obhaja letos 92. letnico svojega rojstva. Se vedno je živahna in delavna kot mravlja. Mnogi se jo spominjam s hvaležnim srcem, ker nam je kot prava mati pomagala v težkih časih zadnje svetovne vojne. Prijatelji in znanci ji želimo, da bi bila zdrava in vedra še mnogo let.

MATAJUR

V vsako hišo: to je Vaš časopis

Silikoza - poklicna bolezen

Za italijanske rudarje, ki že leta pričakujejo toliko zahtevano in upravičeno priznanje silikoze kot strokovne bolezni, bo dobrodošla vest, da ima v Belgiji vedno večjo možnost zakonskih osnutek, ki se pripravlja v tem smislu; ta vest je kot požirek kisika v meglenih rudniških predorih. Kdaj bomo dobili automatične rudnike po vzorcu premogovnikov, ki jih uveljavljajo sedaj v Angliji in sicer v Ormonde in Newstead pri Nottinghamu? Gre za cel sistem strojev in naprav, ki jih elektronsko kontrolirajo od zunaj in nobenemu rudarju ni treba v podzemlje, razen če gre za namestitev, kot se predvideva v drugem obdobju, televizijskih naprav v zaključenem krogu ali če gre za potrebne operacije pri aplikaciji raznih naprav; poseben stroj bo ugotovil, na osnovi raznih stopenj izzarevanja, premogovno rudo; drugi stroj bo kopal; tretji

bo stavljal popdornike v galeriji sproti ko bo nastajala; četrти bo dovožal premog proti transportnim trakom. O trpljenju ali bolje o tragični usodi obolelih za silikozo dovolj je 100 gramov prahu da konča na pokopališču, zlasti v Belgiji, bi lahko mnogo govorili. Ta strašna bolezen predstavlja pravo antologijo bolečin, s stalno smrtno nevarnostjo in je prava tragedija za bolnike; prav zaradi tega je nujno potrebno, da se omenjeni zakonski osnutek podrobno izdelava v smislu, da bo dal pravčno zadoščenje tistim, ki imajo načeta pljuča, ter da bo obenem popravil dolga leta zapuščenosti, v katerih so bili takci bolniki doslej.

Ne glede na to, da nekateri zamenjujejo silikozo s pneumocioniozo katero smo že omenili, se prava silikoza ne dobi samo pri rudarjih ampak tudi pri delavcih, ki delajo v kamnolomih, na pe-

sku, v predorih in drugod. Zato, kolikor lahko vemo iz poluradnega vira, bi morali začeti z izvajanjem tega novega nakon o silikozi s prvim januarjem 1964.

JEZIKOVNI TEČAJI ZA MLADE TUJCE V FRANCII

Socialna služba za pomoč izseljencem (391, rue Vaugirard, Paris 15me), organizira v Le Rocchette pri Melunu (Seine - et - Marne), jezikovne tečaje francoškega jezika za tujce v starosti od 14 do 15 let. Taki tečaji so pod visokim pokroviteljstvom državnega ministrstva za vzgojo in ljudskega ministrstva ter so deležni njune podpore.

Ti tečaji so namenjeni predvsem mladim Italijanom, ki so pred kratkim prišli v Francijo ter imajo zato težave v šoli prav zaradi jezika ali pa zaradi svoje pomanjkljive izobrazbe. Tečaji so na razpolago vsem mladim tujcem, ki stanujejo v katerem koli delu Francije, zlasti pa tistim, ki živijo na področju okrog Pariza. Šolske potrebuščine dobijo učenci brezplačno. Pogoj za sprejem je diploma petega razreda ljudske šole in pa zdrav fizični ustroj.

KOLIKO JE IZSELJENCEV V ZDA

Iz podatkov, ki so bili objavljeni v letnem poročilu ameriškega statističnega urada za prileganje, je razvidno, da se je v obdobju od 1820 do 1961 priselilo v ZDA 4.981.231 italijanov, od tega 201.298 v zadnjih desetih letih.

V dvoletju 1960-1961 je bila dovoljena stalna naselitev v ZDA 20.652 osebam rojenem v Italiji od teh 5817 v okviru redne kvote in 14.835 izven nje. Največje število italijanskih priseljencev je v državi New York (89.825) najmanj pa v državi Michigan (8.927). V zadnjih desetih letih je pridobil ameriško državljanstvo 114.597 Italijanov, od tega 18.365 samo v letu 1961.

DOMAČE NOVICE

SISTEMACIJA

IN ASFALTIRANJE CEST

Naša komunska administracija je v teh zadnjih letih poskrbela, da so asfaltirali vse glavne ceste v komunu, sedaj pa namerava napraviti enako tudi po vaseh. V ta namen je zaprosila ministrstvo za javna dela za 40 milijonov posojila. Če bo prošnja rešena, bodo asfaltirali cesto v Dolenjem in Gorenjem Brnusu, v Bijačah, Klenjah, Kočebarjih in Kosti.

VODA JE PREVEC DRAGA

Zadnje čase je prebivalstvo ahenskega komuna nezadovoljno, ker jim je komunska administracija, potem ko je skušala izboljšati vodovode, podražila vodo.

Letos je dal komun obnoviti vodovod od Ahtna do Salandrov in dal izboljšati vaške v Por-

činju in drugod. Ker dela še niso povsem končana, seveda v najhujši vročini ni bilo dovolj vode. Stroški za to milijoracijo, ki je v resnicu ljudje niso občutili, so bili visoki in zato je komun podaril tarifo ne glede na število pip oziroma uporabe. Ljudje seveda zaradi tega zelo godrnjajo in zato je komunska administracija odredila, da potrošniki vode lahko plačajo «bolletto» šele prihodnje leto, tekem 18. junija 1964. Če sedaj pa tudi študirajo, da bi namestili vodne števce in da bi potem na podlagi teh plačevali vodo.

GRMEK. V špital so morali peljati 81 letnega Štefana Chia

DUE IMPORTANTI CONVEGNI**Riuniti a Udine gli amministratori comunali della Slavia Friulana e della Val Resia**

Di recente, e molto opportunamente, gli amministratori comunali della Slavia Friulana e della Val Resia si sono ritrovati assieme per la seconda volta (un loro primo convegno data dalla primavera del 1962) con il preciso e comune intendimento di discutere e portare il più possibile avanti i problemi che angustiano i territori e le popolazioni delle citate zone.

Si sono ritrovati a Udine e, come sempre, pur tra differenze ideologiche e d'opinione, hanno affrontato i vari problemi con il più grande impegno e con immutato entusiasmo; e nell'atmosfera veramente democratica e fraterna essi hanno discusso con serena obiettività e con grande cognizione di causa sviscerando a dovere ogni problema attinente alla terra madre.

Il convegno, che ha avuto la significativa adesione del Senatore Ercole Bonacina, membro del Consiglio Nazionale dell'Associazione Comuni Italiani e direttore della rivista «Il Comune Democratico», che, avendo a cuore le sorti delle nostre valli e dei suoi abitanti, non ha potuto essere presente perché impegnato nella preparazione del Congresso nazionale del suo Partito, ha trattato in particolare il problema dell'emigrazione naturalmente legato al pauroso e preoccupante spopolamento che rende sempre più precaria la situazione economica in ogni valle.

Si è molto discusso anche riguardo all'istruzione professionale da dare ai nostri giovani ed alla necessità di impartire — come del resto si fa altrove nei riguardi di altre minoranze — l'insegnamento della lingua materna che molto può favorire quando si recano all'estero oltreché facilitar loro la conoscenza della propria storia e quella dei popoli a noi confinanti.

Naturalmente anche il problema dell'industrializzazione, specie per quanto riguarda le valli di San Leonardo e di San Pietro, è stato alquanto discusso: esso

A ROMA**come a Taipana**

L'eroica antifascista Maria Bernevic — sarta, nata a Trieste il 14 marzo 1902 e condannata dal Tribunale Speciale con sentenza n. 151 del 12 febbraio 1928 ad anni 2 di galera e con sentenza dello stesso tribunale n. 29 del 2 marzo 1940 ad altri 16 anni di reclusione — a chiusura di un suo recente coraggioso discorso alla Camera dei Deputati ha recato alla maggioranza dei suoi elettori frasi di saluto in lingua slovena.

L'episodio ha recato naturalmente sorpresa nonché un «richiamo» del Presidente della Camera che non ha mancato di far rilevare che nel Parlamento italiano non è ammessa che la lingua italiana. Ma ormai l'on. Bernevic aveva parlato, aveva cioè ubbidito ad un istintivo impulso probabilmente suggerito, oltreché dalle sue origini, dal fatto che a mandarla alla Camera erano stati gli elettori di parlata slovena.

A proposito di «discorsi in lingua slovena», or non è molto — e lo vogliamo ricordare — anche durante una seduta al Consiglio comunale di Taipana ci si è espressi in sloveno; e protagonista ne è stato il Consigliere Tedoldi il quale poté, almeno, anche se richiamato, parlare fino in fondo nella lingua madre che del resto tutti i presenti conoscevano e che in varie chiese della Slavia Friulana, come nei tempi andati e perfino sotto l'imperante fascismo, è di norma usare.

infatti costituisce per l'intera Slavia Friulana e per la Val Resia il vero problema di fondo in quanto da una conveniente industrializzazione ne conseguirebbe una radicale trasformazione economica e sociale la quale innanzitutto troncherebbe l'esodo delle popolazioni.

Durante l'importante convegno è stata seguita con grande interesse anche una chiara relazione fatta dal Presidente del Comitato di Coordinamento per la Rinascita economica della Slavia Friulana e che è pure Consigliere Comunale di Taipana, relazione che pubblicheremo in uno dei prossimi numeri.

IL DISAGIO ECONOMICO DELLE VALLI DEL NATISONE DENUNCIATO ANCHE DAI COMUNISTI

I comunisti del cividalese si sono riuniti da poco a San Pietro al Natisone, dove alla luce di una situazione estremamente preoccupante e che nessuno può ignorare e non riconoscere, hanno dibattuto quei problemi che più affliggono la zona.

I lavori sono stati aperti da Paolo Petricic del luogo che ha

relazionato sulla situazione politica in generale nella Regione Friuli-Venezia Giulia soffermandosi, in particolare, sui problemi economici e sui diritti spettanti alla minoranza linguistica slovena.

A conclusione del convegno, che ha trovato tutti concordi sugli argomenti trattati, venne avanzata la proposta, unanimemente accettata, di indire un convegno allargato con la presenza di studiosi, di parlamentari, di sindacalisti e di quanti, con il loro interessamento, recano un valido contributo alle iniziative per le migliori fortune della Slavia Friulana e della Val Resia.

Al Petricic hanno fatto seguito Isidoro Predan di Clodig, del quale riportiamo alcuni passi salienti del suo intervento in altra parte del giornale, e l'on. Mario Lizzero che ha riassunto la discussione generale e pronunciato il discorso di chiusura facendo risalire la responsabilità della situazione locale al Partito di maggioranza e invitando la popolazione ad unirsi nella lotta per la realizzazione delle sue sacrosante aspirazioni.

Nel corso del dibattito è stata approvata anche una mozione riassuntiva dei lavori svolti.

Rubrica dell'Emigrante**DIFENDIAMO i nostri emigranti**

Non si è ancor spenta l'eco sfavorevole suscitata circa i provvedimenti presi, e da noi a suo tempo riferiti, dalle autorità di polizia di Berna contro emigranti italiani in Svizzera accusati di attiva partecipazione alla campagna elettorale italiana; provvedimenti che in queste ultime settimane sono stati al centro dell'opinione pubblica sia in Italia che nella Confederazione elvetica.

Per la verità, la nostra stampa si è ampiamente occupata dei lamentati episodi ai danni di emigranti italiani (dalla polizia ne sono stati picchiati a Basilea e a Berna) nonché del problema emigratorio in sé con particolare riguardo dei suoi diritti civili e democratici, delle condizioni di vita (salari, alloggi, previdenze sociali eccetera) e dell'offensiva anti-italiana sfociata in Svizzera, come abbiamo riferito, nelle espulsioni e nella creazione, nientemeno, che di un Partito «antimeridionalista»!

E tuttavia lecito conoscere come nel corso delle polemiche siano venuti a galla fatti veramente deplorevoli e in definitiva incredibili. Basti pensare che nello scorso aprile l'ambasciata italiana a Berna ha inviato, come riferisce la «Voce», a tutti i consolati in Svizzera una circolare, firmata personalmente dall'ambasciatore Corrado Baldoni, nella quale si chiedeva di svolgere — esattamente come l'OVRA al tempo del fascismo che consegnava alla polizia svizzera i nominativi degli antifascisti — una inchiesta per accertare se fra l'emigrazione vi erano attivisti comunisti; e la stessa circolare invitava i consolati ad individuare e segnalare i nomi degli eventuali attivisti comunisti o sindacali che sia. In proposito, una volta interpellato il Ministero degli Esteri italiano, questi ammetteva candidamente tali direttive precisando che esse hanno lo scopo di «tutelare gli interessi dei connazionali».

Pertanto è probabile che tra non molto al Parlamento italiano si svolga un ampio dibattito sull'emigrazione italiana in Sviz-

zera alla luce degli avvenimenti che siamo andati narrando; dibattito richiesto da democristiani, socialdemocratici, repubblicani, socialisti e comunisti. Aggiungiamo che perfino l'Assemblea Regionale Siciliana si è interessata del problema e che sta costituendo una commissione il cui compito sarà quello di accettare, con la partecipazione degli organismi sindacali, le condizioni di vita e dei lavoratori all'estero ed in particolare in Svizzera e in Germania.

Pertanto, tra le proteste dirette, segnaliamo quelle di venti emigranti italiani addetti alla costruzione di case d'abitazione nel quartiere di La Pontaise di Losanna: ebbene questi lavoratori si sono licenziati in segno di protesta contro le cattive condizioni di alloggio. Essi infatti dormivano in una baracca in cui le condizioni igieniche erano del tutto primitive.

IZSELJENCI SE MORAO**ZDRAVITI**

Ceprav so v večini primerov odnosi do izseljencev gostoljubni in priateljski, vendar pride v Belgiji vsako toliko do diskriminacijskih ukrepov, ki negativno uplivajo na zavest izseljencev ter povzročajo takojšen in živ odpor.

Dejanski primeri diskriminacij, kot smo jih videli v Zahodni Nemčiji, v Švici in tudi po drugih državah, ne manjkajo; često gre za škandalozne primere. V takem položaju se nam nikakor ne zdijo umestno govoriti o «prostrem gibanju delovne sile».

Naši izseljeni, ki morajo često opravljati najtežja dela, bi morali razumeti, da bi se moralni združiti in se boriti skupaj z belgijskimi delavci ter doseči popolno enakopravnost, če se hočejo uspešno upreti diskriminacijskim ukrepom. Enakost ne pomeni samo enake plače, ampak tudi primerne stanovanjske pogoje, pogoje za družabno življenje, možnost razvoja in vključevanja in družbo, v kateri morajo živeti.

KRATKE DOMAČE NOVICE**Platišče**

Pozor na gobe

DOBRE CESTE SO PREDPOGOJ ZA TURIZEM

Letošnja deževna jesen je bila zelo ugodna za gobe, ki so zrasle v velikih količinah. Ljudje so tot izkoristili in so množično nabirali ta važen rastlinski priboljšek za prehrano. Vendar pa niso vedno nabirali gobe samo ljudje, ki znajo ločiti užitne gobe od strupenih. Tako se je zgodilo, da smo imeli več primerov zastrupljenjakor še nikoli v prejšnjih letih in da so bili nekateri primeri tudi smrtni. Tako je na primer umrl ker je jedel strupene gobe, v Ahtenu Angelo Cancellier. V naših primerih, zlasti onstran Tagliamenta, so morali odpeljati cele družine v bolnišnico, da so jim rešili življenje.

V Platiščah je zaradi tega, ker je jedla strupene gobe, umrla Marija Šturm ki ji tudi v bolniči v Vidmu, kamor so jo nemudoma odpeljali skupaj z neko njeno priateljico, niso mogli več pomagati. Rešili so samo priateljico, ki se je že vrnila zdrava domov.

Hlodic

Hiša se je podrla

V Klodiču so vaščani zaslišali nenadno podiranje, ki ga ni nihče pričakoval. Kaj se je zgodilo? Neka stara hiša, ki ji je po vsej verjetnosti voda izpodjedla temelje, se je nenadoma sesula na kup. Na srečo v hiši, ki je last Alfonza Marguttija, v tistem trenutku ni bilo nikogar; v zgornjih nadstropjih že dolgo ni nihče staloval in prostori so služili za shrambo razne starine; v pritličju pa je redno obratovala mesnica. Za to so morali seveda najti lokal drugje, da je lahko redno poslovala in oskrbovala domačine z mesom.

REZIJA

Prejšnji teden je umrla najstarejša naša vaščanka: 90 letna Ana Brida. Ranjka pa je bila tudi najstarejša rezijanka, saj sedaj v naši dolini ni nobenega, ki bi dosegel 90 let.

Našli so ga

Deček Giuseppe Micelli iz Sv. Jurija je izginil od doma in dolgo so ga zamanj iskali. Končno so ga našli karabinjerji v Majanu in ga vrnili svojem.

Nezgoda deklice

Globoko rano na desni roki, ozdravljivo v kakih desetih dneh, si je po nesreči prizadejala z razbitim kozarcem komaj petnajstletna Danijela Durjavig iz Srednjega.

Sovodnje**Nesrečen padec**

Po nesreči je padel blizu svojega doma 62-letni Angelo Mulloni iz Sovodenj ter se pri tem udaril na glavo in na prsih. Zdravnik v čedadski bolnišnici mu je nudil prvo pomoč. Ozdravel bo v sedmih dneh.

LO STABILIMENTO DI CURA «RADENSKA SLATINA», RADENCI

nella valle del fiume di Mura sul confine austriaco, 208 m, clima subalpino, aperto tutto l'anno. - INDICAZIONI: malattie del cuore e dei vasi sanguigni, malattie dei reni e dei canali urinari, malattie dello stomaco e degli intestini, malattie del fegato e della vesica biliare, malattie del metabolismo.

MEZZI MEDICI ALI: bagni carbonici naturali, cure con acqua minerale fisioterapija, dieta, massaggio, ginnastika.

ORDINAMENTO: 9 alberghi (un sanatorio in costruzione), 30 cabine da bagno, sala per le cure con l'acqua minerale, ambulatorio medico, ambulatorio dentario, cucina dietetica, caffè, dancing, piscina sportiva aperta, cinematografo, biblioteca, musica (tutto l'anno), giardini, boschetti, caccia, pesca, passeggiate, gite.

Per informazioni: TURISTBIRO - Slatina Radenci (Jugoslavia).

